

- Упражнения с новым материалом в схожих ситуациях.
- Повторное использование в различных повседневных ситуациях (ролевые игры).

Подводя итог, можно сделать следующие краткие выводы:

1. Структурированное занятие по принципам внутренней дифференциации ведет к большей гетерогенности (неоднородности на высоком уровне).

2. Благодаря таким занятиям все ученики становятся успешнее.

4. Благодаря этому подходу появляется возможность не гомогенизировать «вниз», а гетерогенизировать «вверх».

5. Взгляд преподавателя направлен, как «радар», в одинаковой степени на слабых и сильных студентов.

<http://edoc.bseu.by/>

А. А. Босак

*Беларускі дзяржаўны эканамічны ўніверсітэт
(г. Мінск, Рэспубліка Беларусь)*

УЗАЕМАСУВЯЗЬ МОВЫ І КУЛЬТУРЫ

Мова, як вядома, з'яўляецца сродкам самавыяўлення і выказвання сваёй культуры, а таксама сродкам сацыялізацыі, а значыць міжасобных зносін. Вывучаць замежную мову азначае прыблізіцца да іншай культуры, да месца, дзе жывуць другія людзі, мысляць, плачуць, смяюцца, любяць. Мова – гэта прастора для адкрыцця чалавекам самога сябе і другіх людзей, гэта прастора, дзе ёсць законы збліжэння і законы аддалення.

Ідэя сувязі культуры і мовы адносіцца яшчэ да XVIII стагоддзя, але мэтанакіраванае вывучэнне гэтай праблемы пачалося толькі ў канцы мінулага стагоддзя. Аднак за апошнія два дзесяцігоддзі значна вырасла колькасць работ, у якіх робяцца спробы выявіць абумоўленасць мовы ў самім значэнні лексічных адзінак, вылучыць так званы «культурны» кампанент значэння, адкрыць лінгвістычную прыроду «фонавых ведаў», паказаць асаблівасць і своеасаблівасць іх функцыянавання ў кожнай з супольнасцяў, якія разглядаюцца.

Пытанне сувязі мовы з культурай – гэта адно з тых пытанняў мовазнаўства, вывучэнне якога, на наш погляд, мае сапраўды практычную карысць. Перш за ўсё пры вывучэнні замежнай мовы вялікую важнасць

мае ўяўленне навучэнцам ступені глыбіні ці дакладнасці сувязі тых ці іншых перакладных эквівалентаў. Без ведання адпаведных канатацый, якія прысутнічаюць у замежнай мове, немагчыма цалкам зразумець увесць сэнс, які закладзены ў тым ці іншым выказванні.

У цяперашні час камунікатыўны падыход да вывучэння замежных моў паказаў недастатковасць валодання толькі моўнымі адзінкамі. Даследаванні ў вобласці лінгвістыкі: сацыяльнай, псіхалагічнай, этнаграфічнай, прагматычнай, антрапалагічнай і г. д. – другой паловы ХХ века паказалі, што паміж мовай і мысленнем, грамадскім жыццём камунікантаў існуе складанае ўзаемадзеянне і ўзаемаўплыў, аб чым сведчаць розныя факты, якія былі зафіксаваны ўжо ў мікралінгвістыцы.

Мова захоўвае займальную аповесць тысячагадовых намаганняў чалавека пазнаць і растлумачыць свет і сябе ў гэтым свеце. Мова найбольш цесна звязана з культурай: яна прарастае ў яе, развіваецца ў ёй і выказвае яе. Яна ёсць адначасова і прадукт культуры, і яе важная складаючая частка, і ўмова існавання культуры. Больш таго, мова – спецыфічны спосаб існавання культуры, фактар фарміравання культурных кодаў. Увасабленне ідэі вывучэння культуры праз мову ўсё яшчэ застаецца праблемным, ажыццяўляюцца пошукі мадэлі ўзаемадзеяння гэтых дзвюх сутнасцяў. У першую чаргу, прадметам даследавання становяцца фразеалагічныя адзінкі мовы, вобразныя метафары і г. д. Але ўсю камунікатыўна-функцыянальную структуру мовы можна разглядаць як «лінгвістычную выніковую» усёй культурнай гісторыі народа. У моўным плане, перш за ўсё ў лексічным кампаненце, праяўляецца нацыянальна-культурная спецыфіка. Слоўнік – люстэрка культуры, і праз вывучэнне слоўніка магчыма пазнанне культуры носьбітаў мовы.

Прадстаўнікі лінгвакраязнаўчага накірунку вывучэння сацыяльнай і культурнай абумоўленасці мовы засяроджваюць сваю ўвагу на даследаванні значэння слова. Яны зыходзяць з таго, што слова ёсць, перш за ўсё, абазначэнне, знак той ці іншай жыццёвай рэаліі, і таму ў яго семантыцы можна знайсці і вылучыць некаторы «экстралінгвістычны» змест, які прама або непасрэдна адлюстроўвае культуру, якая абслугоўваецца мовай. Такім чынам, менавіта праз значэнне ажыццяўляецца сувязь лексічных адзінак з пазамоўнай рэчаіснасцю.

Асабліваю цікавасць для разумення той ці іншай культуры і ладу жыцця ўяўляе безэквівалентная лексіка. Лінгвісты выкарыстоўваюць розныя тэрміны для абазначэння безэквівалентных адзінак (рэаліі, эт-

накультурная лексіка, словы з нулявой эквівалентнасцю), аднак тэрмін безэквівалентная лексіка з’яўляецца найбольш аб’ёмным і змястоўным. Гэты тэрмін увялі Я. М. Верашчагін і В. Г. Кастамараў. Пад эквівалентнай лексікай яны маюць на ўвазе словы, якія служаць для выражэння паняццяў, якія адсутнічаюць у іншай культуры ці ў іншай мове. Такія словы адносяцца да прыватных культурных элементаў, г. зн. да культурных элементаў, характэрных толькі для культуры А і, якія адсутнічаюць у культуры В, а таксама словы, якія не маюць перакладу на другую мову, адным словам, не маюць эквівалентаў за межамі мовы, да якой яны адносяцца. Напрыклад, у нямецкай мове: “Eintopf – «айнтопф» (‘густы суп з мясам і агароднінай’), “Schnaps” – «шнапс» (‘нямецкая водка’), “Oktoberfest” – «Октобэрфэст» (‘піўны (баварскі) фестываль’) і многія іншыя.

Мова адлюстроўвае нацыянальныя асаблівасці кожнага народа. Існуюць тэорыі, у аснове якіх ляжыць наступнае палажэнне: мова абумоўлівае спосаб мыслення народа, які на ёй гаворыць. Так, напрыклад, у народаў поўначы ёсць дастаткова многа слоў, якія абазначаюць такую з’яву, як снег. Як мы ведаем, у рускай мове для гэтага існуе толькі адно слова. З існавання падобных фактаў робіцца выснова аб тым, што розныя народы па-рознаму бачаць адны і тыя ж прадметы, адзін і той жа свет. Лічыцца, што ў кожнай нацыі ёсць так званыя ключавыя словы (яны найбольш часта выкарыстоўваюцца ў пасловіцах і пагаворках), у якіх адлюстроўваецца дух народа. Напрыклад, для нямецкай культуры такія словы – «увага», «парадак», «дакладнасць». Для беларускай культуры – «цярплівасць», «гасціннасць». Такім чынам, мова ўяўляе сабой самабытную сістэму, якая накладвае свой адбітак на свядомасць людзей, якія на ёй размаўляюць, фармуе іх карціну свету.

Сумуючы сказанае, важна падкрэсліць, што мова і культура – складаныя з’явы, якія цесна ўзаемазвязаны паміж сабой. Мова з’яўляецца непадзельнай часткай культуры, яна выказвае і захоўвае інфармацыю і веды аб свеце. У той жа час мова і сама ўдасканальваецца ў культуры. Культура захоўвае і беражэ назапашаны мноствам пакаленняў вопыт народа. Мова з’яўляецца тым правадніком, які перадае гэты вопыт наступным пакаленням у выглядзе лексічных адзінак з культурным кампанентам значэння. Такім чынам, нацыянальна-культурныя асаблівасці таго ці іншага народа – яго гісторыя, эканоміка, працоўная і гаспадарчая дзейнасць – знаходзяць сваё адлюстраванне ў яго лексіцы.